

۲۰۱۹/۱۱/۰۹

عزیز الله کهگدای

یادداشت های حافظ نور محمد کهگدای (قسمت ۴۱)

شخصیت سیاسی و فعالیت های دیپلماسی مرحوم سید نورمحمد شاه صدراعظم امیر شیرعلیخان از کتاب «علل جنگ افغانستان» راجع به سید نورمحمد شاه منتخبات اوراقیکه به پارلمان پیش شده ، منطبعة لندن .

۱ - سید نورمحمد شاه درکنفرانس امباله درسال ۱۸۶۹م با امیرشیرعلی خان مرحوم یکجا بوده با « استین کار » وزیر خارجه هندوستان، مذاکرات جداگانه کرد، نامبرده سواد قراردادی را بمواد ذیل ترتیب کرده بود: اول دوست شناختن دوستان افغانستان و دشمن شناختن دشمنان آن از طرف برتانیه مثل تعهدی که امیر دوست محمد خان به طور یک طرفه درقرارداد ۱۸۵۷م کرده بود .

دوم: عقد یک معاهده اتحاد دفاعی و اعانت افغانستان، وقتی که امیر مطالبه کند .

سوم: دادن امداد معین و زیاد « پول و اسلحه » برای تقویة افغانستان به طور متمادی و معین .

چهارم: شناختن امیر شیرعلیخان و ولیعهد او و خاندانش برسمیت و صرف نظر از دیگر سران و سرداران افغانستان

پنجم: عدم مداخله درامور داخلی افغانستان الا به خواهش امیر و بمقابل رقبای او. انگلیس ها چون برای عقد معاهده اساسی حاضر نبودند و امداد راهم به صوابدید خود میدانستند تقریباً هیچ یک ازین خواهشات را قبول نکردند .

۲ - سید نورمحمد شاه در ۱۸۷۱م به معیت « جنرال پالک » و « گولد سمیت » برای تجدید حدود سیستان همراي ایرانی ها مقرر شده درسیستان وقتیکه جنرال پالک امیر شیرعلی خان را نسبت به شهزاده یعقوب خان ملامت میکرد ، سید نورمحمد شاه او را ملامت کرد که اگر دوستی امیر شیرعلی خان را کاردارید باید نام یعقوب خان رانگیرید و بر علاوه مداخله درامور داخلی افغانستان طبق قرارداد های جمروود « ۱۸۵۵ و ۱۸۵۷م » ممنوع است.

۳ - سید نور محمد شاه درماه جولای ۱۸۷۳م بقرار خواهش حکومت هند عوض امیرشیرعلی خان که خودش از رفتن به پشاور عذرخواست به « سمله » اعزام و با « لارد نارت بروک » وایسرای هند ملاقات کرد. داکتر «گری» مامورسیاسی انگلیس که دوست سید نورمحمد شاه بود، نیزحاضر بود .نورمحمد شاه باز ضرورت عقد یک قرارداد قطعی اتحاد دفاعی را برای حفاظت افغانستان وتحکیم بنیان سلطنت وانمود کرد، اما انگلیسها مصلحت نه دانستند و آنرا قبول نکرده بیک مکتوب اطمینانی بهم اکتفا ورزیدند وباز امداد را بصوابدید خود گذاشتند .

۴ - سید نورمحمد شاه در ۱۸۷۶م که روابط انگلیس و امیرشیرعلی خان بحرانی بود و انگلیس باز امیر را به دهلی دعوت کرده بود ولی امیر به عوض دهلی به پشاور آمده با « سرلیونیس پیلی » ملاقات نمود وچون انگلیس قبول نمایندگان برطانیه را درکابل ، قندهار و هرات خواهش داشت و اساس مذاکرت میدانست ، نورمحمد شاه اساس مذاکرات را عقد یک قرارداد قطعی اتحاد دفاعی وانمود داشته اصرار ورزید، ولی انگلیس نه پذیرفته و درحالیکه سید نورمحمد شاه هنوزمایوس نبوده آرزو داشت که بیک موافقه برسد ، عمر او وفا نکرده بتاریخ ۲۶ مارچ ۱۸۷۶م درپشاور فوت شد .

د پانو شمیره: له 1 تر2

افغان جرمن آنلاين په درنښت تاسو همکارۍ ته رابولي. په دغه پته له مور سره اړیکه ټينگه کړئ maqalat@afghan-german.de

یادونه: دلیکني دلیکنيزي بني پازوالي د لیکوال په غاره ده ، هيله من يو خپله لیکنه له رالیولو مخکي په خیر و لولی

۵ - نورمحمد شاه به مکتوبی که « داکتر بیلو » مستشرق که دوست او در کنفرانس پشاور اشتراک داشت ، نوشته و تذکر کرده است که امیرشیرعلی خان از دولت برطانیه با این سبب رنجیده که قول و فعل شان یکی نیست مثلاً یک بار با امیر قرارداد میکنند که در امور داخلی افغانستان دخالت نکنند اما بعد در مسئله نزاع پدر و پسر ، طرف پسر یاغی را گرفته و و پسرا به امیر شیرعلی خان می نویسند که تا وقتی یعقوب خان رها و به هرات رجعت داده نشود، روابط برطانیه با امیر بحال عادی عود نخواهد کرد.

بار دیگر درحالیکه مسئله عدم قبول نمایندگان انگلیس در افغانستان از وقت امیر دوست محمد خان تا کنفرانس «امباله» و کنفرانس « سمله » رد شده و دلایل آن گفته شد. در آن باره باز برخلاف قرارداد ها و مذاکرات رسمی مطالبه و اسرار می ورزید و درعین زمان از عقد قرارداد قطعی اتحاد شانه خالی میکند. اگر بریطانیه به تبدیل وضعیت تصمیم نگیرد، من دیگر ضمانت کرده نمیتوانم که وضعیت چطور خواهد شد ، خدا خودش میداند.

۶ - « لارد نات بروک » فرمانروای هند در راپور رسمی خود بعد از کنفرانس « سمله » به امیرشیرعلی خان نوشت که نماینده شما شخص هوشیار و جانفشان بوده و از مسائل سیاسی اطلاع کافی داشت و خوب در مذاکرات حصه گرفت .

۷ - نورمحمد شاه از اینکه دولت انگلیس درعین حکمیت در مسئله سیستان اراضی و حقوق افغانستان را به ایران داد، درحالیکه با افغانستان دوستی و اتحاد داشته و با ایران هیچ نداشت « نات » اظهار نا راضی کرده و به امیرشیرعلی خان گفت: جنرال پالک در این مسئله عذرکرد و انگلیس مجبور شد که برای رضایت امیر شیرعلی خان ۲۵ هزار تفنگ و ۱۰ لک روپیه بدهد تا تاوان حق تلفی سیستان بعمل بیاید .

۸ - نورمحمد شاه اخبار های انگلستان و روس و دیگر ممالک را دریافت میکرد و از اوضاع سیاسی با خبر بود . و ايسرای هند در مکتوب خود به «سالسبوری» وزیر هند این مطلب را نوشته بود که امیر کابل از گذارشات سیاسی خوب اطلاع دارد .

۹ - امیرشیرعلی خان توسط همین نورمحمد شاه از نزاع روس و عثمانی و امکان جنگ بین آنها در سر مسئله رومانیه در سال ۱۸۷۶م اطلاع یافته و بنابراین می خواست مسئله اتحاد با انگلیس را مدتی معطل سازد تا نتیجه معلوم شود .
« از روی یک مراسله تاریخی ۹ قوس ۱۳۲۲ش آقای رشتیا بنام من »

پایان

د پانو شمیره: له 2 تر 2

افغان جرمن آنلاين په درنښت تاسو همکارۍ ته رابولي. په دغه پټه له مور سره اړیکه ټينګه کړئ maqalat@afghan-german.de
يادونه: دليکنې د ليکنيزې بڼې پازوالي د ليکوال په غاړه ده ، هيله من يو خپله ليکنه له راليرلو مخکې په خير و لولئ